

ПРОФЕСОР НИКОЛА ВЕЛИКОВ – ОСМИСЛЕНО ДЪЛГОЛЕТИЕ С ТВОРЧЕСКА ОТДАДЕНОСТ

Тази година се навършват 90-години от рождението на проф. д.ик.н. Никола Великов – учен, педагог, ментор, наставник, ръководител, интелектуалец, родолюбец, краевед, съпруг, баща, дядо, прадядо. И най-вече Човек, самобитен в своето поведение, с висок морал, светла душевност, топлота, живеещ така, че да не може да бъде забравен.

Роден е в с. Голямо Буково, Бургаска област. Завършил е Търговската гимназия в Бургас, висше образование във ВИИ „К. Маркс“ (сега УНСС), после (пак там) докторантура (защитени две дисертации) и 45 години продуктивно служене на образованието, науката и възпитанието на младото поколение. Многобройни са участията му в управлението на научно-образователни и изследователски структури и проекти: заместник-ръководител и ръководител на катедри в УНСС, ръководител на секция в Икономическия институт на БАН, ръководител на Проблемната научноизследователска лаборатория „Ефективност, икономически подход и икономически механизъм на извънпроизводствената сфера“, два мандата заместник-ректор на УНСС, зам.-ректор, а впоследствие и ректор на Славянския университет в България, ръководител на редица програмни колективи и неправителствени организации, научен ръководител на докторанти и студенти-дипломанти и др. Проф. Никола Великов е почетен доктор на Киевския славистичен университет и е носител на орден „Св. св. Кирил и Методий“ втора и първа степен.

Многобройни са изявите на проф. Великов в писмовната част на образователното дело: 21 самостоятелни учебника и учебно-методически разработки, 10 учебника и учебно-методически разработки в съавторство, 13 самостоятелни лекции и учебно-методически разработки в учебници и сборници, 85 официално депозираны рецензии за придобиване на академичните длъжности „професор“ и „доцент“ (в миналото за институтите съответно „старши научен сътрудник“ първа и втора степен) и научните степени „доктор“ и „доктор по“ (респ. кандидат и доктор на икономическите науки). Осъществил е научното ръководство на 16 защитили докторанти, вкл. 7 чуждестранни. Провел е 12 лекционни курса, сред които по политическа икономия, обща икономическа теория, микроикономика, макроикономика, социална политика, икономика на социалната инфраструктура, основи на научните изследвания и др.

Впечатляваща е „добавената стойност“ в научното наследство на проф. Великов: 23 самостоятелни монографии; 31 самостоятелни публикации под формата на брошури и целеви доклади на съответни форуми; 69 участия в разработки в колективни монографии (а в някои от тях и осъществено научно ръководство); самостоятелно участие в различни други издания (книги, сборници и др.); 142 статии и рецензии в научни списания; 14 научноприложни разработки; 8 методики за определяне на ефективността в областта на социалната инфраструктура; 19 публикации в сборници, доклади и списания на чужди езици.

Осмислено като теоретично, методологическо и приложно богатство, трудовете на юбиларя са над 360. В същото време 126 негови научнопопулярни статии са получили масово обществено признание.

Научното творчество на проф. Никола Великов може условно да се обособи в следните направления: (1) допълване и развитие на аграрноикономическа теория и практика чрез над 40 разработки и участие в колективи за прилагане на научните постижения в аграрния сектор; (2) проблеми на доходите и социалната политика; (3) теоретични, методологически и методически проблеми на извънпроизводствената сфера. И всичко това с акцент и контекстуалност към общата икономическа теория, нейното развитие и практическо прилагане.

Би било несправедливо, ако не се докоснем до една човешка тръпка в поведението на юбиларя, дислоцирана в малко познати на масовата публика разработки:

- миналия, сегашния и бъдещия дневен ред на родния му край Странджа планина – с топло чувство и обаятелни спомени за ритуали, обичаи, традиции са пропити духовните възделения в творбите „Песните на моето родно село” (2015), „Подбрани афоризми, поговорки, мисли, куплети, песни, притчи и малко икономически знания” (2016) и др.;

- преживявания или разсъждения върху актуални страни и събития: „Либия – такава я видях” (2014), „Украйна 2014 – зона на тежки социални бедствия” (2015);

- размисли и обобщения по многообразни теми: „Ловни, изпитни и пътни преживявания на един професор” (2005); „Размисли върху технологията и характера на научнотворческата работа” (2014); „Актуално, юбилейно, достоверно, развлекателно и малко икономически знания” (2018); „Есета и мисли на хилядолетието (К. Маркс)” (2018) и др.

В тези научнопопулярни разработки, свитъци, сборници и др. проф. Великов със специфичен поглед, от определен ъгъл и без досадността на строгия академичен стил интерпретира различни аспекти на националното и световното богатство – фолклор, човешка воля и душевност, емпатия към бедстващите и бедните и др.

Специално внимание заслужават мемоарите на проф. Великов „Такива ги видях”, излезли в четири свитъка (2005, 2011, 2016 и 2017 г.). Те отразяват душевното преживяване на един студент, състудент и колега по повод поведението на неговите учители, връстници и преподаватели. В истинския смисъл на думата това е духовен справочник на главното в качествата на българския икономист през примитивния капитализъм, по време на социализма и прехода към либерално стопанство у нас.

Не можем да не изтъкнем и някои от присъщите на юбиларя изконни личностни качества:

- безспорни знания и авторитет – широка обща и специална култура, дълбок и пространствен поглед към действителността, критичен анализ и ясно

съзнание за нужните промени, безкомпромисност към потъпкването на истината и др.;

- комуникативност, позитивизъм и непринуденост в отношението към хората – разбиране от „половин“ дума, добронамереност, щедрост, безкористност, спокойствие, оптимизъм, прозорливост, самобитен подход към явленията, умение да се намира балансиран изход от ситуации и др.;

- отговорност и дисциплинираност – завидна упоритост, справедливост в оценката на кадрите, съпричастност, бърза (динамична) реакция и работа на високи обороти, извличане на поуки от житейските успехи и неуспехи и т.н.;

- обич и уважение към всички, вкл. и в работата си – готовност да помага на всеки (студенти, служители и преподаватели), търпение, прагматизъм, нетърпимост към погазването на основни права, към суетата и др.

Интересни са и някои прозрения на проф. Великов, например, че: прекаленото икономизиране на извънпроизводствената сфера изсмуква нейната социалност и я превръща в търговски обект; важно е винаги да владееш себе си на основата на себепознаването, като всяка промяна е победа над собственото его; усъвършенстването на обществените отношения е най-вече промяна в човека: знания, умения и гледна точка; безучастността и самодоволството са рисковани позиции; обезсилването на гнева се предполага от спокойния разговор; необходим е социален и морален баланс между нарастването на придобивките и обществената отговорност от тяхното справедливо разпределение; неизбежна е подготовката на следовници като първа грижа на учения и учителя и т.н.

Проф. д.ик.н. Никола Великов се изкачи високо на стълбата на обществената отплата и доверие. Достатъчен аргумент за това е, че тези, които го познават, носят в себе си фината енергия на дължимата му човешка признателност.

Отново може и трябва да се препотвърди финалът на отпечатания в сп. „Икономическа мисъл“ (2010, бр. 6) материал по случай 80-годишнината на юбиларя. „Проф. д.ик.н. Н. Великов е двойно щастлив: наред с дълголетието той оставя и ярка диря в своя творчески път ... със собствената мисия, почерк, морално достойнство и все още търсеция нови мечти неспокоен дух. За него свободата носи отговорност, тя – неизбежна равностметка и отчет пред обществото, а цената на времето и професионализма няма алтернатива: дългият му поход продължава...”

Проф. д.ик.н. Пано Лулански